

Stockholm den 27 november 2019

Kulturdepartementet
Dnr Ku2019/01489/MD
103 33 Stockholm

KLYS yttrande över SOU 2019:39 En moderniserad radio- och TV-lag – genomförande av ändringar i AV-direktivet

Presentation

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd - utgör en samlad röst för yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Vi företräder genom våra 14 medlemsorganisationer cirka 30.000 upphovspersoner och utövande konstnärer, inom områdena musik, scen/film, litteratur/journalistik och bild/form. Dessa kulturskapare är många gånger skapare av innehållet i de TV-sändningar, som det aktuella AV-direktivet och den svenska radio- och TV-lagen reglerar.

Utredningens förslag

KLYS konstaterar att utredningen innehåller en rad förslag till ändringar i den svenska radio- och TV-lagen till följd av EUs ändringar i det underliggande sk AVMS-direktivet. Ändringarna syftar bl a till att göra innehållsregleringen för vanliga TV-sändningar respektive beställ-TV mer likvärdiga.

KLYS har en del synpunkter på förslagen där den svenska implementeringen brister eller bör göras på annat sätt. Det finns också en rad grundlags- och yttrandefrihetsrättsliga aspekter som inte beaktats i tillräcklig utsträckning av utredningen.

Kapitel 5 Förutsättningar för samreglering och självreglering

Den samreglering som föreslås i utredningen innebär enligt KLYS och vår medlemsorganisation Journalistförbundets bedömning en inskränkning av yttrandefriheten som för att genomföras skulle kräva en ändring i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Vi avstyrker därför utredningens förslag om att Myndigheten för press, radio och TV ska ges i uppdrag att medverka till samreglering. Detta särskilt mot bakgrund av att det inte ens är klarlagt vad samregleringen kan komma att betyda i praktiken.

Utredningen lämnar också förslag när det gäller förutsättningar för ett utvidgat självreglerande system. KLYS medlem Journalistförbundet är en av huvudmännen bakom Medieetikens Förvaltningsorgan som driver det system som tas upp i utredningen. KLYS

hänvisar därför i denna del till det remissyttrande som Medieetikens Förvaltningsorgan har lämnat när det gäller självreglering.

Kapitel 6 Videodelningsplattformstjänster

AV-direktivets tillämpningsområde utökas till att omfatta även videodelningsplattformar, vilket innebär att radio- och TV-lagen därmed föreslås omfatta sådana plattformar som är etablerade i Sverige och att dessa bl a ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda barn och allmänheten i olika avseenden. De ska även följa vissa reklamregler. KLYS välkomnar detta, men anser att även videodelningsplattformstjänster bör omfattas av huvudregeln om annonsplacering i kap 8 § 4 radio- och TV-lagen.

När det gäller videodelningsplattformar vill KLYS också hänvisa till att det finns en yttrande-frihetsrättslig komplexitet som varken AV-direktivet eller AV-utredningen i tillräcklig utsträckning beaktar. Jfr Journalistförbundets yttrande i denna del.

Kapitel 9 Audiovisuella kommersiella meddelanden

I den aktuella utredningen föreslås att reklamreglerna ändras och liberaliseras i enlighet med AVMS-direktivet för att skapa mer likvärdiga konkurrensförutsättningar mellan vanliga TV-sändningar och beställ-TV. KLYS delar uppfattningen att det är önskvärt att villkoren för reklam inte skiljer sig åt beroende av hur reklam innehållet levereras till en publik.

AV-direktivet innebär dock liberaliseringar i riktning mot mer reklam och fler reklamavbrott i TV-sändningar. KLYS vill i detta hänseende påminna om att AV-direktivet är ett s k minimidirektiv och att det står Sverige fritt att ha strängare och mer detaljerade regler i radio- och TV-lagen än de som AV-direktivet anger.

KLYS anser att huvudregeln som fortfarande gäller i radio- och TV-lagen (8 kap 4 §) om att annonser ska placeras mellan program, ska gälla alla de TV-sändningar som omfattas av radio- och TV-lagen, även beställ-TV. Huvudregeln innebär att avbrott i program endast får förekomma om det sker på ett sådant sätt att det – med hänsyn till naturliga avbrott i programmen, programmets längd och karaktär - inte påverkar programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter.

Bestämmelsen har dock i kommersiell TV i Sverige tyvärr kommit att utgöra mer undantag än huvudregel. Upphovspersoners berättigade intresse av respekt för sina verk (upphovsrättens ideella rätt), d v s att inte behöva få sina verk uppstyckade av reklamavbrott, samt publikens intresse av en ostörd TV-upplevelse, måste än idag anses utgöra tungt vägande skäl för en restriktiv hållning till annonsering i TV, oavsett distributionsform.

Vi vill i sammanhanget påminna om HDs dom från 2008 (Sjöman/Eriksson mot TV4) som innebär att reklamavbrott i princip inte accepteras i filmverk ur ett ideellrättsligt perspektiv. De "medgivanden" som upphovspersoner ger idag sker ofta under tvång. När man talar om att värna upphovspersoners rättigheter måste man ha vetskap om regissörers och andra filmkonstnärers inställning och vara medveten om att medgivanden mer eller mindre pressas fram. Värdet av ett generellt samtycke kan också ifrågasättas av andra anledningar, dels kan de ideella rättigheterna bara efterges för en till art och omfattning begränsad användning av verket, dels tyder domarna i reklamavbrottsmålet på att reklaminslagens placering ska godkännas av upphovspersonerna. I Högsta domstolens domskäl betonas dessutom i hög grad att reklamavbrotten inte bara inkräktar på upphovspersonernas rättigheter, utan också är destruktiva för publiken.

TV4 fälls fortfarande regelbundet i Granskningsnämnden för att de sänder reklamavbrott på olämpliga ställen, nu senast i filmen Döda poeters sällskap (beslut om fällning i april 2019). Denna situation bör uppmärksammas av regeringen och åtgärder vidtas för att minska olämpliga, störande och ideellrättsligt kränkande avbrott i audiovisuella verk som sänds i TV.

Kapitel 11 Främjande av europeiska produktioner

KLYS stödjer utredningens förslag om att även den som tillhandahåller beställ-tv ska främja europeisk produktion genom att minst 30 procent av tjänstens katalog ska utgöras av program av europeiskt ursprung. Konsumtionen av film och tv-serier har under de senaste åren i hög grad styrts över till beställ-tv-tjänster på bekostnad av bio och reguljär-tv. Bestämmelsen bidrar till ökad tillgång till värdefull svensk film för den svenska publiken. Den främjar mångfalden i TV-utbudet oavsett distributionsform, vilket är önskvärt från kulturskaparpåhåll. Fler europeiska produktioner inklusive produktioner från våra nordiska grannländer kommer också att erbjudas för den svenska publiken. Detta bidrar till flera av regeringens mål för den nationella film- och kulturpolitiken. Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald från 2005, som EU och Sverige har ratificerat.

Vi vill dock hänvisa till att det när det gäller denna bestämmelse finns yttrandefrihetsrättsliga frågor att beakta (jfr Journalistförbundets yttrande).

Kap 11.2.2 Utökade skyldigheter för leverantörer av beställ-TV

I AVMS-direktivet ges en möjlighet för medlemsstaterna att kräva att beställ-TV-tjänster ska bidra finansiellt till europeiska produktioner. Sverige avstår dock, utan närmare analys eller övertygande skäl, från denna möjlighet, vilket KLYS beklagar. Denna del av direktivet har en kulturpolitisk dimension som syftar till att främja den kulturella mångfalden, och som ligger i linje med Sveriges åtaganden i Unescos mångfaldskonvention från 2005. En konvention som Sverige varit aktiva i att driva fram och implementera.

Det finns flera skäl till att införa en finansiering i enlighet med direktivet i Sverige. Det är rimligt att beställ-TV-tjänster som i Sverige tjänar pengar på sin verksamhet, är med och bidrar till fortsatt produktion av film i Sverige. Behovet av ökad finansiering av svensk filmproduktion är enorm. När nu staten tagit över helhetsansvaret för svensk filmpolitik och för dess finansiering kan det konstateras att Filminstitutet inte tillförts reella ökningar för stöd till produktion och distribution från staten sedan 2006. Dessutom har regeringen förhållat både införande av produktionsrabatter för film- och TV-produktion samt införande av grovt upphovsrättsbrott i upphovsrättslagstiftningen, vilket sammantaget ännu mer ökar filmbranschens förluster.

Den typ av finansieringskrav som AVMS-direktivet öppnar för har genomförts på ett framgångsrikt sätt i en rad EU-länder, t ex Frankrike, Tyskland, Spanien och Belgien, där beställ-TV-bolagen åläggs att investera en andel av sin omsättning i audiovisuella produktioner i dessa länder. Och i Norden är både Danmark och Norge på gång med att införa motsvarande krav på finansiella stöd.

Mot denna bakgrund delar KLYS *inte* regeringens slutsats att det inte skulle finnas behov i detta läge av reglering i svensk rätt av frågor som är relaterade till finansiella stöd i enlighet med AVMS-direktivet. Tvärtom bör ett sådant genomförande inledas snarast möjligt av regeringen och åtminstone utredas vidare.

En svensk avgift skulle förslagsvis kunna införas om 10 procent på intäkterna från tjänster som tillhandahålls i och riktas mot Sverige. Intäkter från en sådan avgift kan bidra till finansiering av utveckling och produktion av nytt svenskt innehåll, samt att täcka de ökade kostnader som Statens Medieråd får till följd av förslaget

Kapitel 15 Vidaresändningsplikten

Enligt AVMS-direktivet ska de programtjänster som omfattas av vidaresändningsplikt ha olika innehåll. Den ändring som föreslås i radio- och TV-lagen innebär en teknikalitet, som KLYS inte har några invändningar emot.

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetsledare